

**Rok
kresťanskej
kultúry
na Slovensku
2010**

(12 medailónov významných európskych osobností)

Predhovor

V roku 2010 máme možnosť výraznejšie upozorniť na kresťanské hodnoty a kultúru. *Rada KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru* koordinuje príležitostné aktivity a projekty celospoločenskej akcie **ROK KREŠŤANSKEJ KULTÚRY NA SLOVENSKU**. Ponúkame stručný kalendár, ktorý pripomína 12 osobností európskeho kultúrneho života, ktoré majú v príslušnom mesiaci tohto roku okrúhle (deliteľné piatimi) výročie narodenia alebo úmrtia:

**Schweitzer, Guardini, Michelangelo,
Teilhard, Wojtyła, Escrivá,
Morus, Newman, Werfel,
Mauriac, Tolstoj, Beethoven.**

Úvod

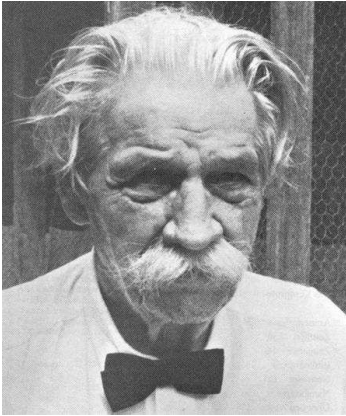
Kresťanstvo je objavovaním Boha cez Krista, kde veriť znamená milovať. Kristovým odkazom je každý človek povolaný, aby svojím dočasným pozemským životom uskutočňoval ľudskú dôstojnosť v osobnej slobode, v rešpektovaní základných ľudských práv druhého človeka a v praktizovaní bratskej lásky ku všetkým. *Kresťan je človek, ktorý túži po Kristovi – nie po zisku alebo vyznamenaní, moci, sláve alebo úžitku* (J.H. Newman).

Širšie a hlbšie vzdelanie je trvalou súčasťou rozvoja našej ľudskosti. S rozvíjajúcou sa vedou i prehlbujúcou sa vierou budeme pokorne prijímať Pravdu, ktorá naše ľudské poznanie nekonečne presahuje. *Vzdelaným ľudom treba ukázať, že človek môže byť veriaci nie proti rozumu, ale vďaka dobrému a správne použitiu rozumu* (J. Guitton). Vedou i náboženstvom, matematikou a každým umením, túžbou po pravde a spravodlivosti, pomstou i zmúdením, láskou i zradou hľadáme nedosiadateľné neustálym dosahovaním.

Najdôležitejšie možno bude, aby sme sa kresťanmi nielen nazývali, ale nimi aj boli celým svojím životom. *Podstatou kresťanstva je láska* (Pavol VI.). Jednou z nových príležitostí by mohlo byť rozvíjanie dialógu medzi všeobecnou kultúrou a kresťanskou vierou prostredníctvom poznávania a prezentácie hodnôt i tvorcov kresťanského umenia a kultúry. Vybral som 12 osobností, ktoré k tomu, podľa mňa, prispeli a preto chcem na nich v krátkych životopisných medailónoch spojených s niektorými ich myšlienkami, upozorniť aj vás. (dák)

Albert SCHWEITZER

(14. 1. 1875 – 4. 9. 1965)

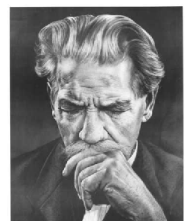

Vyštudoval teológiu a filozofiu na štrasburskej univerzite, parížskej Sorbone a v Berlíne. Súčasne študoval aj hru na organe v Paríži. Prvých 30 rokov žil pre vedu a umenie, potom zasvätil svoj život bezprostrednej službe ľuďom. Po ukončení lekárskeho štúdií (1913) odišiel prvý raz do Afriky. V Lambaréne (Gabun) založil a vybudoval pralesnú nemocnicu. V tróch čierneho kontinentu pracoval, aj s prestávkami, 52 rokov. Nezištne. Za cenu osobných obetí. Mnohým v Európe pripadal ako Don Quijote. Na získanie finančných prostriedkov usporadúval organové koncerty a písal knihy (napr. *Medzi vodou a pralesom*, *Z môjho života a myslenia*, *Úpadok a obnova kultúry*). Uveril, že ľudstvo môže priviesť k rozumu najskôr živý príklad činnorodej ľudskosti a naozajstnej lásky k blížnemu. Získal Nobelovu cenu za mier (1952) i prívlastky: *Dobrodruh milosrdenstva*, *Bojovník za skutočnú ľudskosť*, *Trinásty Ježišov apoštol*, *Svätý František 20. storočia*, *Génius ľudskosti*, *Veľký Oganga*. **Schweitzer** odhalil, že základným princípom každej mravnosti je úcta k životu. Ako skutočný humanista postavil skutky nad slová, nad vierouku etiku úcty k životu, nad vedu konkrétnu nezištnú pomoc. Pochovali ho v tóni palmy v skromnom hrobe na pozemku jeho africkej oázy.

Z myšlienok

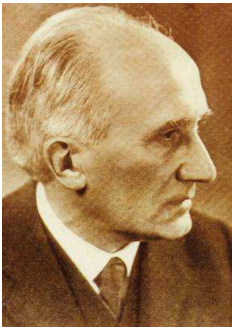
- *Nesmieme svoj život držať iba pre seba. Kto v žití prijal mnohé dobré a krásne, je povinný odovzdať ho v príslušnej miere. Kto zostal ušetrený pred vlastným utrpením, nech cíti povinnosť mierniť utrpenie iných. Musíme všetci spoločne niesť bremeno utrpenia, ktoré zaťažuje ľudstvo.*
- *Za všetko, čo sme si osvojili z miernosti, pokory, dobrotivosti, sily odpúšťať, z pravdivosti, vernosti a odovzdanosti v utrpení, vďačíme ľuďom, pri ktorých sme to isté zažili, tu pri významnej, inokedy pri nepatrnej udalosti. Myšlienka, ktorá sa stala skutočným životom, preskočila ako iskra do nášho vnútra a rozsvietila tam svetlo.*
- *Hľadaj, aby si našiel uplatnenie svojej ľudskosti. Nedaj sa zastrážiť, ak musíš čakať alebo experimentovať. Buď pripravený na sklamanie. No nepremeškaj úlohu, v ktorej sa máš prejaviť ako človek.*
- ***Dobrota pôsobí jednoducho a neustále.*** *Vyvoláva zase dobro, posilňuje samé seba. Preto je najúčinnnejšou a najintenzívnejšou silou. To, čo človek vydá svetu ako dobro, pracuje v srdciach i myšliach ľudí.*
- *Ak sa nájdú ľudia, ktorí sa postavili proti duchu bezmyšlienkovitosti a ak to budú osobnosti dost' čisté a hlboké, aby ideály mravného pokroku z nich vyžarovali ako skutočná sila, nastane pôsobenie ducha tak mocné, že vyvolá nové myslenie ľudstva.*
- *Pokolenie, ktoré sa oddalo akémusi nepretržitému, do istej miery samočinne pôsobiacemu pokroku a ktoré sa domnievalo, že pritom nepotrebuje nijaké mravné ideály, lebo bude napredovať iba rozumom a vedomosťami, dostalo sa do situácie, ktorá mu podáva hrozný dôkaz o jeho omyle.*
- *Len pravda, láska, zmierlivosť, láskavosť a dobrota sú tou silou, ktorá je mocnejšia ako všetko ostatné... Najvyšším prejavom ducha je láska. Láska obsahuje moment večnosti dosiahnuteľný pre človeka už na tomto svete... Humanizmus a mravnosť musia vo svete triumfovať.*
- *Spolahlivá viera v pravdu, ktorá je myslením poznateľná, tvorí moju fundamentálnu skúsenosť. Človek je myslením vedený k etickému postoju aj ku zbožnosti.*
- ***Jediné na čom záleží, je, aby sme zápasili o svetlo v nás.***
- *Príklad nie je iba najlepším, ale priam jediným spôsobom, ako presvedčiť iných!*
- *Človek nemusí cestovať až do Afriky, ak chce vykonať v živote čosi záslužné a užitočné. Každý z nás môže nájsť svoje Lambaréne kdekoľvek.*

(dák)

Romano GUARDINI

(17. 2. 1885 – 1. 10. 1968)

Taliansky kňaz (vysvätený v roku 1910) pôsobiaci v Nemecku sa stal priekopníkom liturgickej obnovy, hlavne pre mládež. Prednášal teológiu na univerzitách v Bonne, Berlíne, Tübingene i v Mníchove. Majstrovsky a precízne formuloval myšlienky náboženskej reflexie, v kritickom dialógu sprostredkúval kresťanský svetonázor. Napísal viac než 200 literárnych prác, z ktorých mnohé boli preložené do najrozličnejších jazykov (*Duch liturgie; O zmysle Cirkvi; O živom Bohu; Život viery; Starosť o človeka; Svet a osoba; Sloboda, milosť, osud; Koniec novoveku*). V kultúrnom svete si získal uznanie aj prácami o Platónovi, Augustínovi, Pascalovi, Dostojevskom. Dôsledne rešpektoval ľudskú slobodu a dôstojnosť človeka. Guardiniho apoštolská horlivosť bola preniknutá snahou o evanjeliovú vernosť v katolíckej cirkvi. Pochopil, že Božia pravda a ľudská sloboda sa navzájom podmieňujú a osudovo spájajú. „*Písal proste, o všetkých duchovne aktuálnych otázkach svojho času... Vydal zo seba, ako verný spolupracovník Boží, bohatstvo darov, ktoré dostal*“ (L. Hanus).

Z myšlienok

- *Vo stvorení zaznieva hlas, ktorý nám pripomína niečo, čo je nad všetkými stvoreným.*
- *Človek nesmie so svetom robiť, čo chce on, ale čo zodpovedá pravde vecí.*
- *Vedieť o pravde znamená spolu vedieť o svojej neporovnateľnosti voči nej.*
- *V skutočnosti je moc niečo viacznačné: môže spôsobiť dobré i zlé, môže budovať i ničiť. Čím sa ona v skutočnosti stane, závisí od toho, aké je zmysľovanie, ktoré ňou narába, a účel, ku ktorému sa používa.*
- *V skutočnosti každá hodina, každý deň a každý rok predstavuje životný úsek našej konkrétnej jedinečnej existencie, ktorý prichádza len raz a v celku života zaujíma nenahraditeľné miesto.*
- *V skutočnosti je moc niečo viacznačné: môže spôsobiť dobré i zlé, môže budovať i ničiť. Čím sa ona v skutočnosti stane, závisí od toho, aké je zmysľovanie, ktoré ňou narába a účel, ku ktorému sa používa.*
- *Múdrost' je niečo iné ako bystrý rozum alebo praktická životná zbehlosť. **Múdrost' vzniká vtedy, keď Absolútne a Večné prenikne do konečného a pominuteľného vedomia, a odtiaľ osvecuje svojím svetlom celý život.***
- *Keď človek prichádza k Bohu so svojou ľútosťou, Boh je už dávno v jeho vnútri a túto ľútosť v ňom pôsobí.*
- *Zbožné mlčanie je najhlbšou modlitbou pred Bohom. Modlitba slova je nemožná, ak zmizne modlitba mlčania... To nie je prázdnota; to je ticho. A v tichu je Boh.*
- *Pre kresťana všetko závisí od toho, či obraz Kristov v ňom žije pôvodne a mohutne, alebo či je ošúchaný a chabý... Tento Kristus je potecha a spolu hrozba. On je Pán. Je Pravda, ale aj Moc. Je Zmysel, ale aj Skutočnosť. Bude, keď už tu nebude nič zemskeho. Bude víťaziť, súdiť a dovršovať.*
- *Čo je v človeku sa pozná podľa toho, akých ľudí k sebe priťahuje.*
- *Kto ma môže tak volať, že strácam tým seba a spolu, práve vtedy, seba nachádzam? Jedine Boh.*

(dák)

Michelangelo BUONARROTI

(6. 3. 1475 – 18. 2. 1564)

Ukázal, ako sa pod údermi dláta z kamenného balvana rodí ľudský tvar, vyzarujúci život i oduševnenie. Mohutnosť a strhujúca sila jeho maľby prekonali hranice miesta i času. V stavebných plánoch uplatňoval originalitu, veľkorysosť, nápaditosť a objavnosť. Vášnivou poetikou rozporuplného duchovného nepokoja veršoval svoje poznámky. Bol sochárom, aj keď maľoval, navrhoval architektúru alebo písal básne. Miloval ľudskú krásu a vyberal z nej tú najkrajšiu, aby ju spodobil vo svojom umení. Stal sa ohromujúcim svojou výtvarnou univerzalitou – sochy *Dávid*, *Mojžiš* a *Pieta*, maľba klenby a čelnej steny *Sixtínskej kaplnky*, vedenie stavby

Chrámu svätého Petra s jej kupolou, urbanistické stvárnenie *Kapitolského námestia* v Ríme, hlboké vnútorné básnické obrazy v sonetoch a madrigaloch. Vždy sa snažilo dokonalosť a možno práve preto ju dosiahol. *Maľovať, tesáť, hrať sa duši s tvarmi už nestačí; len k Láske ľne, čo z kríža pozýva všetkých do rozpätých dlaní.*

Z myšlienok a diela

- *Vo svete existuje iba jeden heroizmus, a to vidieť svet taký, aký je – a milovať ho.*
- *Maličkosti vytvárajú dokonalosť, ale dokonalosť nie je maličkosť.*
- *Cieľom umenia je robiť šťastným... Krása je v očistení od každej zbytočnosti.*
- *Maľby sa dajú upraviť rýchlo, ale skúste napraviť svet...*
- *Dobrá maľba sa približuje Bohu a splyva s ním v jedno...*
- *Kto niekoho napodobňuje, nikdy ho neprekoná. Kto nevie dobre pracovať podľa seba, nemôže dobre využiť ani prácu iných.*
- *Boh nás nestvoril preto, aby nás opustil.*

(dák)

Pierre TEILHARD de CHARDIN

(1. 5. 1881 – 10. 4. 1955)

Francúzsky mysliteľ i mystik, kňaz a paleontológ, člen Akadémie vied v Paríži, čerpal z vedy i mystiky názory o zmysluplnom poslaní ľudstva a každého človeka zvlášť. Napätie medzi prírodovedou a náboženstvom pretavil do predstavy evolúcie. Ponúkol predstavu Boha pre kozmos i ľudstvo ako organický spojený celok v neustálom vývojovom pohybe. Mnohé jeho literárne práce, napr. *Ľudstvo ako jav*, *Miesto človeka v prírode*, *Budúcnosť človeka*, *Veda a zjavenie*, *Chut' žiť* sú odhalením ustavičného vzostupu histórie sveta k väčšej a zložitejšej organizácii a k dokonalejšiemu vedomiu. Jeho myšlienkové úvahy sú odrazom skvelého rozumu a intelektuálnej poctivosti, prejavom vášnivej lásky k človeku, prírode i Bohu. Mal vieru i vedu v rovnakej úcte. Ponúkol modernému človeku kozmický rozmer pre jeho chápanie a ďalšiu činnosť, pre dôvernú blízkosť vesmíru a človeka. Vykonal pokus o syntézu vedy a viery, zeme a nebies, ducha a hmoty. Vytvoril novú dôveru v človeka, ukázal čínorodý zmysel pre svet smerujúci k Bohu. Pochopil, že vesmír a ľudstvo tvorí zmysluplný organický celok, v ktorom má primát psychika a myslenie. Človek získal postupným vývojom možnosť predvídať a vynachádzať. Vie, že vie. Jeho psychická reflexia je prejavom vrcholnej prírodnej komplexnosti a vzostupu vedomia. **Teilhard** spoznal, že vesmír aj s ľudstvom je jednotná dynamická sústava s nepretržitým vývojom. Hmota i duch sú spoločným doplňujúcim sa prejavom tajomnej vesmírnej energie, ktorá sa v čase a priestore neustále koncentruje, organizuje, uvedomuje, zosobňuje.

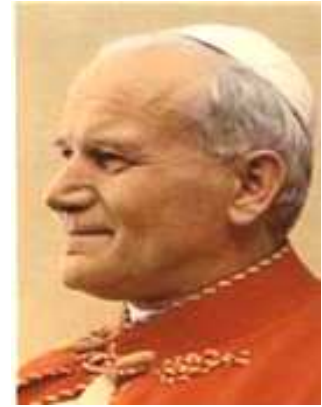
Z myšlienok

- *Naozaj je zasiahnutý slepotou ten, kto nevidí šírku pohybu, ktorý ďaleko prekročil hranice prírodovedy, postupne zasiahol a naplnil chémiu, fyziku, sociológiu a dokonca i matematiku a dejiny náboženstva. Všetky oblasti ľudského poznania sa jedna po druhej pohli, spoločne strhnuté tým istým základným prúdom smerom k štúdiu vývoja. Evolúcia, to nie je už teória, systém ani hypotéza, ale ďaleko viacej: to je odteraz všeobecná podmienka, ktorej sa musia podriaďovať a ktorej musia vyhovovať všetky teórie, hypotézy i systémy, ak majú byť mysliteľné a správne. Svetlo, čo osvetľuje všetky fakty, zakrivenie, ktoré musí prijať všetky črty – to je evolúcia... Evolúcia je skvelý prostriedok byť viac Božím a viac sa Bohu dávať, v pohybe cítiť a objavovať svojho Boha... Neexistuje nič až po najvyššie stojacu ľudskú dušu, čo by nepodliehalo zákonu evolúcie.*
- *Ľudský svet je pásmom neustálej duchovnej premeny, v ktorom sa všetky nižšie skutočnosti a sily bez výnimky zjemňujú a pretvárajú vo vnemy, city, myšlienky, v schopnosť poznávať a milovať... Čím viac sa človek stáva človekom, tým viac je korisťou stále výslovnejšej, stále čistejšej, stále nesmiernejšej potreby klaňať sa... Čím sa nám svet javí nádhernejší a oslavnejší, tým nádhernejšie môže pre veriaceho človeka žiariť svetlo Boha.*
- *Boh nie je ďaleko od nás. V každej dobe na nás čaká v jednaní, v okamžitej činnosti... Božské do nás vniká, preniká nás a utvára prostredníctvom všetkých stvorených vecí bez výnimky.*
- *Som presvedčený, že vesmír je v stave vývoja. Som presvedčený, že vývoj smeruje k duchu. Som presvedčený, že duch dosahuje svoju dokonalosť v osobnej skutočnosti. Som presvedčený, že najvyššia osobná skutočnosť je univerzálny Kristus... V takom vesmíre, kde všetko usiluje o postupné vytváranie ducha, ktorého Boh pozdvihuje ku konečnej jednote, nadobúda hmatateľná realita každého diela ceny posvätenia a spojenia s Bohom.*
- *Veda a zjavenie nemôžu ďalej plniť svoje funkcie inak, ako v pohybe, ktorý ich unáša k vzájomnému stretnutiu...*
- *Cenu má len verná činnosť pre svet – v Bohu.*
- *Existuje spoločenstvo s Bohom skrz svet... Pred nami je život.* (dák)

Karol WOJTYLA – Ján Pavol II. (18.5.1920 – 2.4.2005)

Od októbra 1978 už 264. pápež rímskokatolíckej cirkvi, prvý Slovan a Poliak na Petrovom stolci v dvetisícročných cirkevných dejinách, prvý netaliansky pápež po 445 rokoch, pastier Božieho ľudu neudržateľný za bránami Vatikánu. Podpísal nový cirkevný kódex (25.1.1983), kanonizoval viac než 450 nových svätých a viac než 1300 ľudí blahorečil. Vykonal viac než 100 zahraničných ciest do rozličných krajín celého sveta. Svoj hlboký odkaz zanechal aj vo svojich okružných listoch – encyklikách. Zápasil s komunistickými režimami, kritizoval bezbrehé cynické ambície trhového kapitalizmu. Odsúdil zločinnú diskrimináciu páchanú na Židoch, ospravedlnil sa za násilie a nespravodlivosti, chyby a omyly kresťanov v historickej minulosti katolíckej cirkvi. Bez vytáčok sa postavil za každý už počatý ľudský život, dôstojnosť ľudskej osoby i každej rodiny. Bol proti trestu smrti i každej nespravodlivej vojne. Vedel, že bez spravodlivosti nie je možný pokoj. Modernista i tradicionalista náboženských predstáv otvoril cestu do 21. storočia tak, aby každý z nás mohol byť blízky ľuďom i Bohu. **Ján Pavol II.** sa stal nezabudnuteľným symbolom láskavého, múdreho a ústretového katolíka, ktorý vybadal zjednocujúce sa cesty ľudského spoločenstva vo všeobecnosti Božej lásky a bezhraničnej ľudskej spolupráce. Bol svedomím sveta, morálnym apelom pre celú planétu. Charizmatický posol trpezlivej nádeje priťahoval ľudí všetkých svetadielov.

Z myšlienok

- *Človeka možno definovať ako toho, kto hľadá pravdu... Existuje cesta, ktorou človek, ak chce, môže kráčať. Začína sa schopnosťou rozumu povznášať sa nad to, čo je náhodné, aby sa vzniesol k nekonečnu... Okrem vlastného poznania ľudského rozumu, schopného svojou prirodzenosťou dospieť až k Stvoriteľovi, existuje aj poznanie, ktoré je vlastné viere... Pravda, ktorú nám umožňuje poznať Zjavenie, nie je zrelé ovocie alebo vrcholný bod myšlienky, spracovanej rozumom... viera nakoniec vyústí do dokonalej a večne trvajúcej radosti z kontemplácie trojjediného Boha.*
- *Svetlo rozumu a svetlo viery pochádzajú od Boha a preto si navzájom nemôžu protirečiť... Pravá kultúra je nepredstaviteľná bez humanizmu a múdrosti.*
- *Čistá veda je dobro hodné lásky, pretože je to poznanie, teda dokonalosť človeka.*
- *Človek má živé vedomie, že pravda je mimo neho a ponad neho. Človek netvorí pravdu, ale ona sama sa pred ním odhaľuje, keď ju vytrvalo hľadá. Poznanie pravdy vytvára duchovnú radosť.*
- *Naše rozhodnutia budú oveľa lepšie, keď budeme žiť vo vzájomnej spolupráci, ktorá nás bude ustavične podnecovať k zdokonaľovaniu.*
- *Hĺbke a pravosti viery osoží, keď sa spája s myslením a nikdy sa ho nevzdáva... Úprimnosti viery musí zodpovedať smelosť rozumu.*
- *Viera a rozum „si vzájomne pomáhajú“, a jedna druhej slúžia buď ako kriticko-očistné sito, alebo ako povzbudenie k pokroku v bádani a v prehlbovaní.*
- *Hľadanie pravdy, aj keď sa týka ohraničenej skutočnosti sveta alebo človeka, sa nikdy nekončí, ale vždy vedie k niečomu, čo je nad bezprostredným predmetom štúdia, k otázkam, ktoré otvárajú prístup k Tajomstvu.*

(dák)

Josemaría ESCRIVÁ de BALAGUER

(9. 1. 1902 – 26. 6. 1975)

Každá práca služby blížnym aj každodenný jednoduchý život ľudského spoločenstva sú príležitosťou pre stretnutie s Bohom, aby sa zároveň uplatňoval bohatý duchovný život aj kresťanský apoštolát. Všetci ľudia môžu dosiahnuť svätosť skrz svoj obyčajný život a všednú prácu. Tento názor spolu s rodinným heslom *Duša a pokoj* smeroval vo svojich slovách i skutkoch tak, aby hlásané evanjelium zasiahlo až do hĺbky ľudského srdca.

Pochádzal zo španielskej katolíckej rodiny. V roku 1925 bol vysvätený za kňaza a slúžil na vidieku, v Zaragóze i v Madride. Tam získal doktorát práv (1939). Od roku 1946 pôsobil v Ríme a získal doktorát teológie na Lateránskej univerzite. Založil (1928) *Opus dei* – cestu pre posväcovanie každej ľudskej práce v kresťanskej láske. Podnikal cesty do mnohých európskych krajín, Mexika, Guatemaly a južnej Ameriky. Po svojej smrti bol blahorečený (1992) i svätorečený (2002).

Z myšlienok

- *Máme len jeden život pozostávajúci z tela a ducha, a taký má aj byť, po telesnej i duchovnej stránke naplnený Bohom... Keď sa bok po boku angažujeme spolu s našimi priateľmi, kolegami a príbuznými v tých istých záležitostiach, môžeme im pomôcť objaviť Krista.*
- ***Vzrastaj prekonávaním prekážok.***
- *Nevyhýbaj sa povinnosti. Vykonávaj ju svedomito, aj keď iní ju zanedbávajú.*
- *Ak máš byť soľou a svetlom, potrebuješ vedomosti a schopnosti.*
- *Keď získaš skutočný záujem o svoju odbornú prácu, zlepší sa aj tvoj duševný život.*
- *Tvoja nedbalosť, ľahostajnosť, záhaľčivosť je vlastne zbabelosť a pohodlnosť.*
- *Nezabúdaj, že aj priemerní ľudia môžu hrešiť prehnaným sebavedomím.*
- *Neprikladaj veľkú dôležitosť tomu, čo svet nazýva víťazstvom, prípadne porážkou.*
- *Neodsudzuj skôr, kým si nepreveríš svoj úsudok modlitbou.*
- ***Zbav sa myšlienok pýchy. Si len štetcom v ruke umelca.***
- *Nezabúdaj, že najviac má ten, kto potrebuje menej.*
- *Môžeš si byť istý, že si Božím mužom, keď nespravodlivosť znášaš s radosťou a mlčky.*
- *Tajomstvo, ktoré dodáva najpokornejšej, ba aj tej najpokorujúcejšej veci dôležitosť, je milovať.*
- ***Svedomie si skúmaj pomaly a statočne.***
- *Vyhral by si veľký boj, keby si sa zbavil strachu z toho, že ťa budú poznať takého, aký si.*
- *Zotrvaj v dobrom a nad klebetami pokrč ramenami.*
- *Neboj sa pravdy, aj keby ťa mala stáť život.*
- ***Buď užitočný. Zanechaj za sebou stopy. Vyžiaruj svetlo svojej viery a lásky.***
- *Ak sa skutočne „odovzdáš“ Bohu, nijaká ťažkosť neotrasie tvojím optimizmom.*
- *Dnes nestačí, aby muži a ženy boli dobrí. Proti konzumizmu, pohanskému a materialistickému bremenu, ktoré nám núkajú, **Kristus si vyžaduje nekomformistov, rebelov Lásky!***

(dák)

Tomáš MORUS

(6.2.1478 – 6.7.1535)

Anglický humanista, štátnik, filozof i svätec, zladil prirodzené i získané vlastnosti do symbiózy vznešenej kresťanskej ľudskosti. Zasadzoval sa za reformu a nie za reformáciu.

Vo svojej *Utópii* popísal ideál spoločného majetku, osvietenej vlády a radostnej vzdelanosti. Vedel, že svedomie je to najvlastnejšie, čo človek má. Dlhodobo spolupracoval s panovníkom, zastával aj najvyšší štátny úrad. Ako lord kancelár v čase panovania anglického kráľa Henricha

VIII., odmietol uznať kráľovskú zvrchovanosť nad katolíckou Cirkvou v Anglicku a preto musel podstúpiť mučenícku smrť. Neporušil však ani vernosť nehodnému kráľovi: *Umieram ako verný služobník kráľa, ale v prvom rade ako služobník Boží*. Od roku 2000 je v katolíckej cirkvi patrónom vládcov a politikov. **Morus** obrátil pozornosť na nový humanizmus, v ktorom aj kresťanstvo nielen uspokojuje našu túžbu po poznaní fyzického sveta, v ktorom žijeme, ale aj po zmysluplnom vesmíre ľudských myšlienok, vnútorných túžob a tvorivých snáh pretvárať a zdokonaľovať svet.

Z myšlienok

- *Ani jediný raz som neprivolil myšlienke, že by som aj v najkrajnejšej hrôze z telesných bolestí predsa len súhlasil s vecou, ktorá by sa protivila môjmu svedomiu.*
- *Nie som si istý, či Boh sám si neželá rôznosť viery, aby jedna forma podnecovala druhú* (v Utópii).
- *Existuje jeden dôkaz, ktorý sa môže postaviť proti všetkým mudráckym dôkazom nevercov: nebolo človeka na smrteľnej posteli, ktorý by ľutoval, že žil kresťansky...*
- *... aby nikdy pýcha a povýšenosť nad inými nezapustili korene v mojom srdci.*
- *Uprostred života sme obklopení smrťou.*
- *Prosím vás, pán poručík, pomôžte mi vystúpiť hore, naspäť si poradím sám* (pred svojou popravou).
- *Nič sa nemôže stať, čo by nechcel Boh. Teda ak to On chce, čo aké zlé by sa nám to javilo, je to pre nás predsa len to najlepšie.*

(dák)

John Henry NEWMAN

(21. 2. 1801 – 11. 8. 1890)

Mal holandsko-židovských a francúzsko-kalvínských predkov. Vyrastal v prostredí určovanom liberálnym anglikánskym duchom. Vyštudoval Trinity College v Oxforde. Stal sa kazateľom, novinárom, filozofom a historikom, dosiahol významnú univerzitnú i cirkevnú kariéru. V roku 1845 bol prijatý do katolíckej cirkvi, keď sa predtým (1841) rozišiel s anglikánstvom a určitý čas žil asketickým mníšskym životom. Stal sa katolíckym kňazom a neskôr aj kardinálom s heslom: *Srdce hovorí k srdcu*. Okrem zásluh na poli náboženskej obrody získal aj ocenenia za vycibrený štýl v anglickej literatúre. Na náhrobnom kameni má napísané: *Z tieňov a*

obrazov k pravde. Jeho duchovné texty svedčia o hĺbke života z viery, sú usmernením a porozumením pre život kresťanov vo svete. **Newman** bol priateľom otvoreného dialógu, rozvážneho postoja nenarúšajúceho bratskú lásku. Vytušil, že jednotu viery bude možné nájsť aj bez bolestných redukcí, ak dokážeme ako kresťania hlbšie žiť podľa evanjelia, v intenzite a plnosti naozajstnej neformálnej viery, v osobnom prežití nádeje a lásky.

Z myšlienok

- ***Kresťan** je človek, ktorý túži po Kristovi – nie po zisku alebo vyznamenaní, moci, sláve alebo úžitku... Veríme, pretože milujeme.*
- *Volanie sa nedeje len raz, ale často. **Kristus nás volá po celý náš život...** Zostaň pri mne, aby som sa stal svetlom a žiaril pre druhých.*
- *Ako západ slnka vyvolá hviezdy na oblohu, tak pozorujeme ako sa rozžarujú veľké myšlienky, ktoré – zatiaľ čo vládne nevera – ľudia rozličných náboženstiev pozdravujú ako svoj spoločný majetok i za vlády nevery.*
- ***Kto sa vzdiali od Boha, neuniká jeho moci, vymyká sa len z jeho lásky...** Zem i nebo sú iba závojom medzi ním a nami.*
- *Život je krátky, smrť je istá. A svet, ktorý príde, je večný.*
- *Žiť tu na zemi znamená meniť sa. Byť dokonalým znamená prejsť mnohými zmenami.*
- *Okolo seba máme viac ako dost dôkazov, že oddelenie cirkví je v hlbšom základe skazenosťou srdca.*
- *Ako pápež, tak aj posledný veriaci podliehajú majestátu svedomia.*
- *Vyznanie bez poslušnosti je len klam a predstieranie.*
- ***Podajte mi kríž. Chcem zomrieť sám so svojím Bohom.***

(dák)

Franz WERFEL

(10.9.1890 – 27.8.1945)

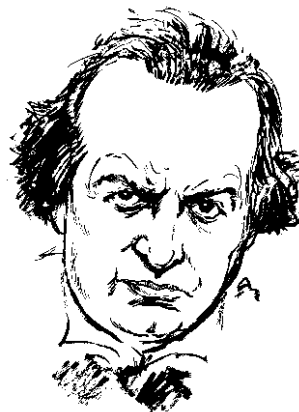

Rakúsko–český, nemecky píšuci spisovateľ, pochádzal z rodiny, ktorá vyznávala ortodoxné židovské náboženstvo. Neskôr sa on sám označil za žida veriaceho v Krista. Narodil sa v Prahe, tam aj vyštudoval nemeckú univerzitu. Pôsobil vo Viedni (1917), odišiel do Francúzska (1938) a potom do USA (1940). Napísal zbierky hymnických veršov (*Priateľ sveta, Sme, Navzájom*), sociálne kritické poviedky a romány (*Zjazd abiturientov, Smrť malomeštiaka, Verdi, Pavol medzi Židmi, Bledomodré ženské písmo*), divadelné hry (*Kráľovstvo božie v Čechách*), románový epos *Štyridsať dní*, utopický román *Hviezda nenarodených*, ale aj známu *Pieseň o Bernadete*. Stal sa predstaviteľom expresionizmu v literatúre a jedným z najčítanejších autorov prvej polovice 20. storočia. Bol vášnivý odporca každej vojny, mal sklon

k filozofickému iracionalizmu i kresťanskému mysticismu. Hľadal cestu pre uplatnenie spravodlivých ľudských vzťahov bez násilia. Bol presvedčený o tom, že izraelský národ je svedkom božieho zjavenia a existencia i dôstojnosť cirkvi aj dôstojnosť židovstva sú spolu takmer tragickým spôsobom spojené. Veril tomu, že Izrael prežije tak dlho, ako dlho bude žiť cirkev; ale aj cirkev je s ním spojená tak, že keď padne on, padne aj cirkev. Snažil sa, aj svojim literárnym dielom (napr. *Počujte hlas*), spájať židovskú i kresťanskú duchovnú tradíciu. Utrpenie, obeť a pokánie vnímal ako cestu pre odpustenie a vykúpenie.

Z myšlienok

- *Smäd je najistejší dôkaz, že musí existovať voda.*
- *Proti dokonalým cnostiam druhého nie je lepšia obrana ako láska.*
- *Láska je veľký nedostatok našej doby.*
- *Pre tých ktorý veria v Boha, je vysvetľovanie zbytočné. Pre tých, ktorí v Boha neveria, nie je možné vysvetlenie.*
- *Prisahal som sám sebe, že svojou prácou budem vždy a všade oslavovať božské tajomstvo a ľudskú svätosť... Odvážil som sa zaspievať pieseň o Bernadete, napriek tomu, že nie som katolík, ale žid.* (dák)

Francois MAURIAC (11. 10. 1885 – 1. 9. 1970)

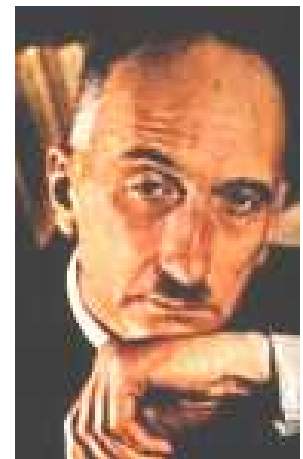
Francúzsky básnik, prozaik, dramatik, esejista i literárny kritik, od roku 1933 člen Francúzskej akadémie, získal za prenikavú znalosť ľudskej duše a umelecké tlmočenie drám ľudského života Nobelovu cenu za literatúru (1952). Odhaľoval konflikty v rodinách, medzi človekom a jeho zdanlivými istotami. Jeho jazykový prejav sa vyznačoval aj lyrickými prvkami a hlbavým zamyslením nad životnými osudmi, ktoré sa stanú únikom z pút času iba spoznaním lásky. Napísal zbierku básní (*Zopnuté ruky*), divadelné hry (napr. *Nikto nie je dosť milovaný*) a celý rad románov (*Púšť lásky*, *Bozk malomocnému*, *Kľbko zmijí*, *Cesta k moru* a ďalšie). S vykresľovaním smutných osudov ľudského života ukazoval aj lúče viery a papršleky božej milosti. Spoznal, že pravá viera je synonymom pre lásku a dobro.

Z myšlienok

- *Každý človek je unikát, ktorý nemá páru, odkedy je svet svetom.*
- *To, čo ľudia skrývajú, nie je vždy to najhoršie.*
- *Nikdy sa neprestanem pýtať, ako je možné, že vzniká myšlienka, že ruka maľuje a najmä, že srdce miluje a z lásky trpí.*
- *Milovať niekoho znamená byť jediným, kto sa díva na zázrak, ktorý je pre ostatných neviditeľný... **Láska je len jedna... veriť znamená milovať.***
- *Aj najmenší z nás, pretože myslí a trpí, znamená nekonečne viac ako celý ten slepý, hluchý a nemysliaci vesmír.*
- *Každý z nás môže byť hrdinom drámy, v ktorej nám ide o večnosť.*
- *Manželská láska, ktorá prežije tisícovú útrapy, je podľa mňa ten najkrajší zázrak.*
- *Skoro vždy je tá správna cesta najťažšia.*
- *Nekonečný Boh sa zapletá s každým z nás iným spôsobom, hoci je nás nesmierny počet.*
- *Verím, že Boh ma miluje takého, aký som bol a aký som, i akého ma vidí a posudzuje i odsudzuje vlastné srdce.*
- *To, čo verím a viem, má základ v nepochopiteľnom tajomstve.*

(dák)

Lev Nikolajevič TOLSTOJ

(9. 9. 1828 – 20. 11. 1910; v starom kalendári 28. 8. 1828 – 7. 11. 1910)

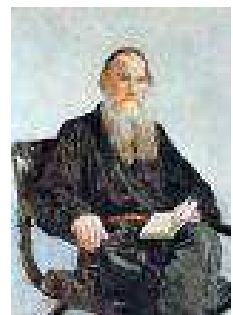
Získal označenie *Veľká duša Ruska*. Stelesňoval ruskú literárnu tvorbu i filozofiu minulého storočia. Vo svojom diele odrazil protiklady celej epochy ruskej spoločnosti (1861–1905). Ruský spisovateľ a mysliteľ **Lev Nikolajevič Tolstoj**, spoločenský kritik a básnik ľudských osudov, vášnivo túžil polepšiť svet. Pripravoval revolúciu v oblasti morálky, ovplyvnil súdobé názory na vzdelanie, osvetu, umenie i výchovu. Romány *Vojna a mier*,

Anna Kareninová, *Vzkriesenie* odrážajú jeho realistický pohľad na svet umením psychologickéj analýzy. Ľudský život skúmal zvnútra, v rôznorodých labyrintoch nás samých, v problémoch našich duší. Odhalil v ľuďoch ich vždy neuspokojenú túžbu po tom, aby ich život bol blahom a mal rozumný zmysel. Poslaním človeka má byť život pre iných. Hlásal etiku neprotivenia sa zlu násilím, uznával dosiahnutie najvyššej harmónie v zmysle pravdy, krásy a dobra.

Z myšlienok

- *Ak žiješ s ľuďmi, nezabúdaj, čo si poznal v samote. A v samote premýšľaj o tom, čo si poznal pri stretnutiach s ľuďmi.*
- *V živote je iba jedno neklamné šťastie – žiť pre druhého. Skutočne žijú iba tí, ktorí konajú dobro.*
- *Čím bližšie sú ľudia k pravde, tým sú znášannejší voči cudzím omylom. A opačne.*
- *Ak ťa napadne, že všetko to, čo si myslel o Bohu, je zvrátené a žiadny Boh nie je, nestrachuj sa z toho. Prihodiť sa to každému človeku. Nemysli si však, že tvoja nevier a pochádza z toho, že Boh neexistuje. Ak už neveríš v Boha, v ktorého si predtým veril, je to preto, lebo v tvojej viere bolo niečo chybné a preto musíš sa snažiť lepšie pochopiť, čo nazývaš Bohom. Ak divoch prestane veriť vo svojho dreveného boha, neznamená to, že Boh neexistuje, ale iba to, že Boh nie je z dreva.*
- *K najväčším omylom patrí presvedčenie, že ľudia môžu násilím spravovať šťastie iných ľudí.*
- *Najvyššia ľudská múdrosť bola vždy v tom, aby sa našlo usmernenie, podľa ktorého sa majú usporiadať ľudské vedomosti: ktoré z nich sú dôležitejšie a ktoré sú menej dôležité... veda o tom, čo človek musí poznať najnutnejšie – v čom je zmysel a šťastie každého človeka a všetkých ľudí.*
- *Láska je len vtedy skutočnou láskou, ak človek obetuje pre druhého nielen svoj čas, svoje sily, ale až keď nasadí všetko, aj svoj život. Iba tým, že existuje takáto láska v ľuďoch, sa udržuje tento svet.*
- *Iba čestný nepokoj, zápas a práca, založené na láske je to, čo sa dá nazvať šťastím.*
- *Najkrajšia mladosť je mladosť ducha vo chvíli, keď už nie sme mladí.*
- *Kto je dobrý, verí v dobro, lebo ho dokáže tvoriť v iných.*
- *Radosť z konania dobra je jediným naozajstným šťastím.*
- *Naozaj múdry je ten, kto pozná sám seba.*
- *Vyrastajte duchovne a pomáhajte druhým rásť. V tom je celý život.*

(dák)

Ludwig van BEETHOVEN

(17. 12. 1770 – 26. 3. 1827)

Od útleho detstva presvedčoval o svojom talente. Virtuózne ovládal klavír, znamenite vedel improvizovať. Bohaté vnútorné vnímanie ho naplňalo nepretržitou meditáciou. Hudba mu umožňovala nechať vytrysknúť oheň ducha. Stal sa hudobným básnikom s expresívnym vyjadrením hlasu ľudského srdca. Umeleckú veľkosť zavŕšil usilovným a húževnatým skladateľským dielom. Jeho hudba, symfonická, komorná, klavírna je túžbou vyjadriť najhlbšie a najskrytejšie myšlienky svojej bytosti. Vytvoril obdivuhodné umelecké dielo. Jeho tvorba obsahuje 9 symfónií (napr. *Eroica*, *Osudová*, *Pastorálna*, *Deviata*), 5 klavírných koncertov, 32 klavírných sonát (*Patetická*, *Mesačného svitu*, *Appassionata*), 10 sonát pre klavír a husle (*Jarná*, *Kreutzerova*), 16 sláčikových kvartet, vokálnu a divadelnú hudbu (opera *Fidélío*) a ďalšie hudobné diela. V hudbe naznačil cestu od klasiky k romantizmu, spájaj v nej intenzitu citu s dokonalým prevedením. Zvýraznil zmysel veľkých myšlienok ako zdroj hudobných nápadov. Hudbou, jej formálnou dokonalosťou, myšlienkovou závažnosťou, úžasnou pôsobivosťou dosiahol umeleckú veľkosť i ľudskú výnimočnosť a vznešenosť. Majstrovsky skomponoval, vokálne aj inštrumentálne, svoje vrcholné dielo *Missa solemnis* (*Slávnostná omša*). **Ludwig van Beethoven** vnímal pravidlá hudobnej tvorby, vytvoril nové zásady, pohrával si s nimi, ale ich nikdy nerozbil. V skladbách posledného obdobia vykročil do budúcnosti: *Nie sú pre vás, ale pre neskoršie generácie*.

Z myšlienok

- *Mojim najvlastnejším živlom je symfónia: Keď v sebe niečo počujem, je to vždy veľký orchester... Nepíšem pre dav, píšem pre kultúrnych ľudí.*
- *Tak je to už s človekom na svete: stále musí preukazovať svoju silu, musí vydržať bez reptania, musí cítiť svoju ničotnosť a zase sa usilovať o svoju dokonalosť, pre ktorú nás chce Najvyšší urobiť hodnými.*
- *Len láska – áno, len ona je ti schopná dať šťastnejší život – ó Bože – dopraj mi ju konečne nájsť, tú lásku, ktorá ma v cnosti upevní, ktorej je dovolené byť mojou!*
- *My smrteľníci s nesmrteľným duchom sme sa narodili len pre utrpenie a radosť - a skoro by sa mohlo povedať, že práve najznamenitejší ľudia dosahujú radosť skrz utrpenie.*
- *Len umenie a veda povznášajú človeka až k božstvu.*
- *Hudba je vyššie zjavenie než každá múdrosť i filozofia.*
- *Čo je blaženosť? Mnoho drobných čistých radostí.*
- *Jedine umenie to bolo, čo ma zadržovalo urobiť koniec svojmu životu. Ach, zdalo sa mi nemožným, aby som opustil svet skôr, pokiaľ som nevytvoril všetko, na čo som sa cítil povolaný.*
- *Nemôžeš žiť už pre seba, jedine pre iných činiť dobro kde sa len dá, slobodu milovať nadovšetko, pravdu nikdy nezaprieť, ani na tróne...*
- *Svoj život nemôžeš ani predĺžiť, ani rozšíriť, môžeš ho však prehĺbiť.*

(dák)

Na čom záleží?

*Nezáleží na tom, či sme šťastní,
ale či druhých robíme šťastnými.*

*Nezáleží na tom, či sme milovaní,
ale či milujeme druhých a sme im na požehnanie.*

*Nezáleží na tom, či užívame,
ale či dávame.*

*Nezáleží na tom, či presadzujeme seba,
ale či seba premáhame.*

*Nezáleží na tom, či Boh koná našu vôľu,
ale či my konáme jeho vôľu.*

*Nezáleží na tom, či sme dlho živí,
ale či náš život mal pravú náplň.*

*Nezáleží na tom, čo si o nás myslia ľudia,
ale akí sme pred Bohom.*

*Nezáleží na tom, čo robíme,
ale ako a prečo to robíme.*

*Nezáleží na tom, či máme veľké znalosti,
ale či skutkom uplatňujeme to, čo sme poznali.*

*Nezáleží na tom, či sa vyhneme utrpeniu,
ale či utrpenie v nás splní svoj účel.*

*Nezáleží na tom, kedy zomrieme,
ale či sme hotoví stretnúť sa s Bohom.*

*Buď závislý na Bohu ako dieťa
a ako kráľ nezávislý na človeku,
na jeho úsudku, na chvále a výčitke.*

*Ak si pred Bohom istý svojou vecou,
chod' smelo a bez strachu vpred ako zvestovateľ pravdy
a stelesňuj ju svojim životom.*

E. Thiele – Wincklerová

Rok kresťanskej kultúry na Slovensku

(vybral a zostavil **dák**; 2010)